

BRAZGOTINE VOJNE SO VEČNE

Kristalno modra reka, večerna zarja, nežni glasovi ptic blažijo kljuvanje v glavi. Vdih. Izdih. Vonj cvetočih češenj, ki z belimi cvetovi krasijo nedolžno pokrajino, spojen s svežim vonjem čiste reke. Zaprem oči in čutim.

Nemir. Trepet ustnic, drhtenje rok, široko odprte oči v reki zagledajo rdeč odsev sončnega zahoda. Rdečina je zajela bele češnjeve cvetove, modro reko. Obračam se, iščem prijetne slavčke, zagledam samo črne vrane, ki povrnejo kljuvanje v glavi. Šepet reke me kliče, zahteva pozornost. Obkroža me rdeča barva. Plavajoči kos roke. Rdeče. Trup, noga, uho. Oči prijazne sosede, ki nam je dajala mleko, so izgubile iskrico, vame prodirajo in mi hladno, preteče pravijo: »Pojdi, beži, dokler moreš! Prihajajo, brez usmiljenja. Teci! Teci!« Vreščanje vran, kljuvanje v glavi, odmev ženskinih besed; poskušam se otresti grozljivih glasov. Kopičijo se deli telesa, vode ni več, ostala je samo tekoča reka rok, prebavil, čevljev, nakita, nekoč znanih, nežnih oči, ki me zdaj preteče gledajo, preganjajo. Veter nosi njihov šepet: »Teci, sicer te čakajo grozodejstva. Ne bodo te samo ubili, izsesali bodo življenje iz tebe, vsako nit, ki ga veže, bodo počasi, zlovešče pretrgali in se ob tem mazohistično naslajali. Teci.« Na hrbtu čutim leden, mrzel pot, spominja me na oči nekdanjih živečih, srečnih ljudi, katerih glave tečejo po krvavi strugi. Tečem, nikamor ne pridem. Krvavi, odtrgani človeški udi me obkrožajo, dušijo, nikamor ne pridem. Udi se kopičijo, šepet vetra, besede razkosanih ljudi, vrane, nikamor ne pridem, utapljam se v gosti, rdeči tekočini bližnjih.

Tema. Obliva me mrzel pot, kot tisti iz sanj. Rztresen, prestrašen pogledam okolico, z utrujenimi očmi iščem ude znanih, davno izginulih ljudi. Tema. Pogledam na levo stran postelje, kjer lunin odsev osvetljuje ženin še vedno speči obraz. Vdih. Izdih. Zanj. Samo zanj. Vdih. Izdih. »Saj veš, kako gre,« si pravim, »potrudi se, zanj.« Vem, da ne smem zapreti oči, nočem, da bi se slike in zvoki vrnil. Žena se ne sme zbuditi, ne sme vedeti. Če spomini že koga ubijajo, naj bom to samo jaz. Ne potrebuje dodatnega bremena, pa tudi razumela ne bi.

Ne smem vstati iz postelje, to bi sprožilo spraševanje, ki ga trenutno ne potrebujem. Ležem. Poskušam odmisli rdečo barvo reke v rojstnem kraju, kraju, kjer je vse šlo po zlu. Pogledam na uro, ugotovim, da me čakajo še štiri ure ležanja v postelji, z odprtimi očmi. Vstati ne smem, posumila bo; edino, kar mi preostane, je, da se potrudim in ne zaprem oči. »Samo oči ne smem zapreti in slike bodo odšle,« se v mislih prepričujem. Zaslišim ptičje petje, ki priključuje sanje, teh se ne morem znebiti. Vidim prve žarke sonca, ki vstopajo v sobo in priključijo spomin mirne pokrajine iz sanj. Oh, kako se je vse hitro spremenilo. Zakaj? Jutro je, končno lahko vstanem. Poskušam skriti rdeče, utrujene oči, ki bodo zagotovo zbudile dvom v ženi in v njenem pogledu bom videl tisto meglico, ki se pojavi vedno, ko ve, da me mučijo spomini. Ta meglica me straši. Ta meglica je razlog za njeno nesrečo, nesrečo najinih otrok. Jaz povzročam to meglico. »Zaradi te meglice te bo zapustila. Kako pa misliš, da bo živela s teboj, z odpadkom vojne, ki še vedno živi v tebi,« mi zaničljivo reče glas v glavi. Ta glas mi je dobro znan. Ta glas me neutrudljivo zbada in muči, kot me je takrat, pred leti. Tudi po dveh desetletjih se ga nisem znebil. Glas moškega, ki me je pri petnajstih letih prisilil početi grozodejstva sedemletni punčki, svoji lastni sestri, sredi odra, vsem na očeh, in med mojim početjem z užitkom zadovoljeval svojo slo. »Kako si spal? Nič nočnih mor?« Moje pogubno spominjanje prekine žena. Ne pogledam je, kajti vem, da bo prepoznala moj izgubljeni pogled. »Nikoli bolje,« se s trdim glasom zlažem in na silo privlečem rahel nasmešek na usta. »Samo zanj,« mi ves čas odzvanja v glavi. »Sem vedela, da ti bodo druga zdravila pomagala,« mi olajšano odgovori in me spodbudno poboža po

hrbtu. Zdrznem se. Spomini na dogajanje na odru so še vedno živo vrezani v mojih mislih, znotraj krvavim, hočem zbežati proč od vseh ljudi, a poskušam se brzdati. Za družino. Krivda me razjeda. Moj odziv jo je prizadel, vem, a ne morem si pomagati. Tema zopet zajema moje misli, poskušam jo odgnati. Čim prej moram iz te ječe, čim prej moram ubežati spominu, tej pošasti, ki trga mojo notranjost na najmanjše delce. Žena zopet prekine moje razmišljanje: »Pojdi zbuditi otroka, za kosilo bomo jedli piščanca in krompir, pečen v pečici, tvojo najljubšo jed,« mi kljub moji nedavni zavrnitvi vedro reče. »Ne zaslužiš si je,« se zopet oglasi glas tistega moškega. Stresem glavo, čeprav vem, da ga to ne bo odgnalo, in grem zbuditi otroka. Vsak dan prosim Boga, da se jima nikoli ne zgodi, kar se je meni. Samo da ne spoznata zmožnosti in umazanosti človeka, ki je vodil vojno.

Kosilo je na mizi. Z otrokoma pridem v jedilnico. Vonj. Vonj po pečenem mesu. Ne, boriti se moram s temi slikami, ne smejo se vrniti, živeti moram v sedanjosti, zdaj. Preteklost je strašna, ne smem se je spominjati. Vsega tega se zavedam, vse to si ponavljam, a svojega spomina si ne lastim jaz, lastijo si ga oni, tisti, ki so pobijali in mučili ves narod, oni si že dvajset let lastijo mene. Okrog sebe vidim dim. Vonj po pečenem mesu in dimu ne izginja. Skozi misli letijo slike rojstne vasi. Tokrat ni reke, so le porušene hiše. In vonj po pečenem mesu. Po štirih urah tišine se prikažem iz skrivališča na svojem dvorišču. Nikjer ni nikogar, vse so ujeli vojaki. Iz dimnika mirno plapola siv dim. Duši me. Vstopim v hišo, domačih ni. Sledim dimu, ki prihaja iz kuhinje, in najdem peč, v kateri še vedno gori ogenj. Vonj po pečenem mesu se krepi. Ob peči leži dudu. Srce se stiska, čutim utesnjenost, hočem se premakniti, narediti korak, a ne morem, ujet sem. Končno se premaknem. Obotavlja se približam peči. Zagledam mlajšega bratca. Njegova koža ni več gladka in svetle, olivne barve. Njegovi kodrasti lasje so izginili, modrih oči, polnih otroške razigranosti, ni več. Ostala je le temno rjava podoba, ki razen velikosti ne spominja na nedolžnega dojenčka. Temno rjava podoba, ki je vir vonja po pečenem mesu. »Si v redu?« Ženin glas odžene slike iz mojih misli in zopet sem v jedilnici. Pogledam jo in vem, da ve. Ne morem se več skrivati pred njo. »Seveda. Nisem lačen, vi kar pojejte,« hitro odgovorim in skrijem svoj od duševne stiske spačen obraz za časopis. »Ne smejo me videti takega. Skrij se in se pomiri. Za družino,« si ponavljam v glavi.

Sedemindvajsetletna ženska N.H. v Sarajevu otroka po rojstvu zadušila in ga odvrгла v smetnjak. Preberem naslov novice v časopisu. Piše, da je bila rojena v Foči. »Lahko bi bila moja sestrica – tista z odra,« pomislim. Ne morem je obsojati. Komaj se je izvlekla iz objema smrti, skoraj vem, kaj vse so morale gledati njene otroške oči. »Koliko časa boš še zdržal, preden se zlomiš in storiš kaj podobnega? Zagotovo tega ne bi doživel prvič, za to sem poskrbel,« mi zopet ponosno reče glas tistega moškega.

Sabina Halilović, 4. letnik, Srednja šola Veno Pilon